

PROGRAM

PRELIMINÄRT

DE SVENSKA HISTORIEDAGARNA

LUND

Lärdomsstad i gränsbygd

6-8 OKTOBER 2023

 *De Svenska
Historiedagarna*

Fredag 6 oktober

11.00–12.45

INVIGNING I STADSHALLEN

- Välkomstord av Historiedagarnas ordförande
- Invigning av Historiedagarna
- Utdelning av priset till Stig Ramels minne och av priset Årets historielärare
- Musikinslag med Lunds studentsångare

Skånska kungariket före Danmarks uppkomst

Inledningsföreläsning av professor Dick Harrison.

12.45–14.15

LUNCH

14.15–15.15

PARALLELLA SEMINARIER

F1

Uppåkra – Nordens största järnåldersbosättning

Under många år kände man till att det under marken i Uppåkra vilade något spännande, men det dröjde innan utgrävningar inleddes. Trots att flera tusen fynd har gjorts har ännu bara en bråkdel kommit i dagen av den godsliknande bebyggelse som en gång fanns här och som under mycket lång tid, från 100-talet f.Kr. fram till 1000-talet, utgjorde ett maktcentrum. Förra året inleddes på platsen den hittills mest omfattande utgrävningen, som kommer att inbegripa nya tekniker för att ge svar på frågor om ritualer, ekonomi, social samvaro, sjukdomar, vulkanutbrott och mycket annat. Professor **Mats Roslund** vid Lunds universitet, en av de arkeologer som leder utgrävningen, berättar.

F2

Får kvinnorna plats i historieundervisningen?

Skolan ska arbeta för jämställdhet mellan män och kvinnor. Men hur jämställt är det i skolans historieundervisning? Bör fler kvinnor lyftas in i historieböckerna? Hur kan vi synliggöra fler kvinnor i undervisningen, utifrån det begränsade tidsutrymme som ges till ämnet historia? Måste vi stryka viktiga män för att ge plats åt kvinnor? Vilka möjligheter och fallgropar finns? Föreläsare är **Linnea Bryner**, förläggare på Natur & Kultur, och **Jakob Harknäs**, historielärare och författare till SOL NOVA-serien i historia.

F3

Musik och politik i kalla krigets skugga – svensk-östtyska musikrelationer

Det svenska musiklivet hade sedan 1800-talet kopplingar till Tyskland. Hur de starka tyska influenserna och kontakterna med tyskt musikliv kom att utmanas i samband med nazifiering av den tyska kulturen 1933–1945 är ganska väl utforskat, men hur förhöll sig det svenska musiklivet till det totalitära Östtyskland, en statsmakt där det tyska kulturarvet också spelade stor roll för statsbildningens identitet? Föredraget kommer att handla om den östtyska kulturpolitiken och hur det tyska musikalivet användes i propagandistiskt syfte i Sverige, samt om svenska musiker verksamma i Östtyskland. **Henrik Rosengren** är docent i historia vid Lunds universitet och har bl.a. forskat om antisemitism, tysk-judisk exil i Sverige och svensk-tyska musikrelationer under 1900-talet.

F4

Inte som lamm till slakt – judiskt motstånd under Förintelsen

Ekonomen och författaren **Kenneth Hermele** har grävt fram en helt okänd historia som går tvärt emot myten om judars passivitet under Förintelsen. Här fanns i stället ett motstånd i många och varierande former, ett motstånd som dessutom överträffar andra grupperns försök att stå upp mot Hitler. Judiska män och kvinnor satte eld på getton, sprängde räls och dödade tyska soldater och deras kollaboratörer, smugglade mat, gömde flyktingar, spred flygblad, dokumenterade förtrycket, höll fast vid traditioner och värdighet. Och de var partisaner och stred med de allierade i förvånande antal. Hermeles självbiografiska bok *En shtetl i Stockholm* Augustusprismominerades 2018, och tidigare i år utkom *Inte som lamm till slakt. Judiskt motstånd under Förintelsen*.

15.30–16.30

PARALLELLA SEMINARIER

- F5** **Karl XII i Lund – när Sverige styrdes från Skåne**
Karl XII var en sällsam människa. Hemlighetsfull, egensinnig och självvåldig. Redan samtiden hade svårt att begripa sig på honom och i lika hög grad gäller det eftervärlden. Efter nära femton års fälttåg på kontinenten kom kungen i december 1715 tillbaka till Sverige – men stannade i Lund, där han blev kvar i två år. Till huvudstaden ville han inte återvända förrän han hade segrat i kriget. Föredraget behandlar Karl XII:s tid i Lund samt de efterverkningar som hans vistelse i lärdomsstaden fått. Föreläsare är **Bengt Liljegren**, lärare och författare till biografier över Hitler, Churchill, Kennedy och, inte minst, Karl XII.
-
- F6** **Hedvig Eleonora och hennes tid – kvinnan i maktens centrum**
Hon var den svenska barockens drottning, känd som ”Karlarnas maka, mor och farmor”. Prinsessan Hedvig Eleonora från Holstein-Gottorp gifte sig 1654 med Karl X Gustav och blev mor till Karl XI och farmor till Karl XII. Under sina nästan åttio levnadsår hann hon uppleva den svenska stormaktens blomstring och begynnande fall. Men hon var också kulturmecenat och politiskt inflytelserik genom sin plats i två förmyndarregeringar. Professor em. **Eva Helen Ulvros** ger oss en inblick i hovlivet med dess teaterföreställningar och maskerader samt privatlivets utflykter och nöjen. Karl XI tog med familjen på roddturer och picknickar. Parallellt med idyllen fanns också svälten, pestepidemierna och häxprocessernas färd. Tillsammans målar dessa kontraster en fascinerande bild av 1600-talets Sverige. Vi följer drottningen från det korta äktenskapet där hon långa perioder var med sin make ute i fält, till att hon som gammal förgäves bad sin sonson Karl XII att sluta fred.
-
- F7** **Egyptiska mumier i forskning och fiktion**
För de forna egyptierna var mumifieringen en viktig del i förberedelserna för ett liv efter döden. För oss i Europa har mumierna representerat någonting helt annat. De har malts till medicin, tagits som krigsbyten och visats upp inom forskning och underhållning. Samtidigt har de inspirerat till en uppsjö av böcker och filmer. Fil.dr **Sofia Häggman**, egyptolog och intendent vid Världskulturmuseerna, berättar mumiernas historia, från den tid då egyptierna började experimentera med att förvandla förgängliga kroppar till något gudomligt till mumiernas ofrivilliga färd från hemlandet och ut i världen.
-
- F8** **Spionernas Sverige**
Sverige har haft stormakternas blickar riktade mot sig, men också haft flera egna underrättelsetjänster som agerat i omvärlden. **Thomas Magnusson**, bokförläggare med bakgrund som signalspanare, delar med sig av sina kunskaper om utländska spioner och underrättelsetjänster under andra världskriget, kalla kriget och även tiden därefter. Hur många agenter fanns det? Hur agerade de och i vilka syften? Och hur lärde de sig att smälta in i olika svenska miljöer? Var träffades de och var fanns deras hemliga brevlådor? Hur gick det till när svensk säkerhetstjänst övervakade, skuggade och kartlade underrättelsetjänsterna vid öststaternas ambassader och när man värvade egna dubbelagenter? Vad är sanningen bakom de svenska gåtorna: Krylbosmällen, IB-affären, TIR-bilarna, de polska tavelförsäljarna och spionärendena? Och vad skrev egentligen spionen Stig Bergling i sitt brev till Vladimir Putin?

16.30–17.00

KAFFE

Krylbosmällen, 19 juli 1941

17.00–18.00

PARALLELLA SEMINARIER**F9****Lundadomen genom tiderna**

I stadens hjärta reser sig sandstenskatedralen, ett av Nordens främsta exempel på romansk byggnadskonst, grundlagd för snart ett millennium sedan då Lund var ärkebiskopssäte. Under sekler har kyrkan varit ett centrum för andligt sökande men här har också undervisning bedrivits och fredsavtal slutits. Därtill spelade den en roll i försvenskningen. Lunds domkyrka hyser en rad kulturhistoriskt värdefulla inventarier, såsom det unika astronomiska uret, predikstolen från 1500-talet och den ännu äldre stora sjuarmade ljusstaken. I år firas 900-årsjubileet av invigningen av helgedomens äldsta altare, beläget i kryptan. Där klamrar sig jätten Finn, enligt sägnen den som byggde kyrkan, fast vid en pelare. Föreläsare är **Stephan Borgehammar**, professor i teologi och en av redaktörerna för det flerbandsverk om domkyrkan som kommer att ges ut under jubileumsåret.

F10**”Vi som kom till er” – en utställning om Förintelsens flyktingar**

Utställningen handlar om flyktingar som med hjälp av räddningsaktionerna Vita bussarna och Vita båtarna kom till Skåne efter andra världskriget. Den skapades av elever i årskurs tre på Historieprogrammet vid Katedralskolan i Lund och tar besökaren tillbaka till flyktingmottagandet i Skåne 1945 och vidare till minnena av nazisternas koncentrationsläger. Materialet bygger huvudsakligen på de intervjuer som genomfördes med flyktingarna kort efter deras ankomst till Sverige. Hur närmar man sig som elev ett så omfattande arkivmaterial som här var fallet? Hur förmedlar man ögonvittnesberättelser till en större publik? Hur arbetar man pedagogiskt med ett stort utställningsprojekt? Dessa och andra frågor besvaras av historielärarna **Louise Callmer** och **Marcus Karlsson** samt **Hanna Fagerberg** och **Rut Söderblom**, två av de elever som skapade utställningen.

F11**Humanister i välfärdssamhället**

Det finns en stark berättelse om hur humaniora marginaliserades i efterkrigstidens Sverige: i ingenjörernas, teknokraternas och samhällsvetarnas land fanns det inget utrymme för bildning, filosofi och historia. I detta föredrag utmanar **Johan Östling**, professor i historia vid Lunds universitet, en sådan föreställning och visar hur påtagligt närvarande humaniora var i tidens offentlighet. Genom att anlägga ett kunskapshistoriskt perspektiv åskådliggör han hur humanister befann sig mitt i välfärdssamhällets kultur och politik, medier och bokmarknad, idédebatt och utbildningsväsende. Vi får möta kända akademiker och kulturpersonligheter, men även tv-producenter, studiecirkellarrangörer, översättare av radikal facklitteratur och åtskilliga andra. Alla bidrog de till att sätta humanistisk kunskap i rörelse under efterkrigsdecennierna.

F12**Psykiatriska patienters livsberättelser**

När Lunds hospital (Sankt Lars) öppnade portarna 1879 fylldes det snart med patienter från landets alla hörn. Det fylldes också av deras redogörelser för sina liv. I journalerna antecknades vad patienterna berättade om sina hemförhållanden, sina relationer och sina svårigheter. I ett nytt projekt studerar fil.dr **Cecilia Riving** vid Lunds universitet, psykiatriska patienters livshistorier mellan 1880 och 1910. I föredraget lyfts några av dessa berättelser fram för att diskutera vilken kunskap de kan ge oss idag. Psykiatriska journaler är källor till unika livsberättelser om identitet och utanförskap, samtidigt som det individuella också ger kunskap om det samhälle patienterna levde i.

19.00

MINGEL PÅ AF-BORGEN

Akademiska föreningens hus, ”AF-borgen”, har sedan tillkomsten vid mitten av 1800-talet varit centrum för Lunds akademiska liv. Under kvällen bjuds på vin och tilltugg och – förstås – umgänge med hundratals trevliga Historiedagsdeltagare.

Lördag 7 oktober

9.00–10.00

PARALLELLA SEMINARIER

- L1** **Konsten att skriva Skånes historia del 2**
Vid Historiedagarna i Malmö 2013 berättade **Gunnar Wetterberg** om sina planer på att skriva Skånes historia. Tio år, tre band och 2 000 sidor senare återkommer han till sin skildring av landskapets 14 000 år. Vad kan man hitta i de långa perspektiven? Hur skiftar tyngdpunkten i berättelsen från det ena århundradet till det andra? Vilken roll spelar provinsen i rikenas öden och äventyr? Gunnar Wetterberg är författare och ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien och Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien.
-
- L2** **Forskningsfronten flyttas fram (1)**
Beijer-stipendiaterna, doktorander från historiska institutioner vid olika universitet och högskolor, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.
-
- L3** **Från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf – ceremoniernas betydelse för monarkin i Sverige**
I år är det 500 år sedan Gustav Vasa valdes till kung och 50 år sedan Carl XVI Gustaf tillträdde som Sveriges regent. Det var Gustav Vasa som införde arvsmonarkin i Sverige och hans son Erik XIV var den förste att krönas till kung i det nya arvriket. Kröningar, men även andra ceremonier och fester, har varit viktiga för att legitimera monarkin. Ändå upphörde denna storslagna tradition efter Oscar II:s kröning för 150 år sedan. Fil.dr **Malin Grundberg**, chef för Livrustkammaren, berättar om hur kungar och drottningar använt kröningar och andra typer av ceremonier för att legitimera sin makt från 1500-talet till vår egen tid.
-
- L4** **Putin, Bysans och Rus**
I dagens ryska krigsretorik används ofta begreppet Russkij mir, ”den ryska världen”, för att rättfärdiga den fullskaliga invasionen av Ukraina. Begreppet har sitt ursprung i föreställningen om Moskva som det tredje Rom, men inbegriper också 1800-talets ryska imperieideologi, den sovjetiska geografin och föreställningen om Ryssland som enda arvtagare till Kievriket. Centrala element i begreppet är ryska språket och den ryska kulturen. I sitt föredrag visar professor em. **Per-Arne Bodin**, Stockholms universitet, hur begreppet tillkommit och hur dess olika komponenter används för att fungera i propagandasyfte.

10.00–10.30

KAFFE

10.30–11.30

PARALLELLA SEMINARIER

- L5** **Lektor Morgan och kvinnorna – en historia om kön, språk och död**
Walesaren David Lloyd Morgan var utländsk lektor i engelska vid Lunds universitet 1890–1896. Redan hans tillsättning väckte uppmärksamhet eftersom den skedde i konkurrens med en kvinna – något som aldrig tidigare hänt i den svenska universitetsvärlden. Än mer uppmärksamhet väckte Morgan dock när han sex år senare återfanns skjuten på ett tåg i Danmark. Också den gången var en kvinna inblandad ... Med hjälp av samtida arkiv- och presskällor berättar **Fredrik Tersmeden**, arkivarie vid Lunds universitetsarkiv och hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten, om ett dramatiskt universitetsläroår från en tid då språkundervisningen moderniserades, då kvinnor alltjämt utgjorde ett större *moraliskt* än karriärmässigt hot inom den akademiska världen.

-
- L6** **Kronologi och sammanhang – historisk tidslinje som ryggrad i skolans ämnesövergripande undervisning**
För att få ett helhetstänkande och större hållbarhet i elevernas ämneskunskaper, har man på Bilingual Montessori School of Lund valt att bygga hela högstadiets undervisning på en kronologisk, historisk och evolutionär tidslinje, från Big Bang till framtiden, från det enkla till det komplexa. Lärarna i arbetslaget integrerar allt centralt innehåll från Lgr22:s ämnen och samplanerar, samundervisar och sambedömer all undervisning i klasserna årskurs 7–9. Med historia som ryggrad ser eleverna sambanden och utvecklingen, lärandet blir mer lustfyllt och aktivt. Historia och historiska skeenden blir på så sätt centralt i hela skolans undervisning. Sessionen leds av **Philippe Longchamps**, arbetslagsledare och förstelärare i Lund samt mottagare av priset Årets historielärare 2022.
-
- L7** **Det splittrade Sverige – står vi inför en tillitskris?**
Sverige och de nordiska länderna sticker historiskt ut vad gäller social tillit och förtroende för gemensamma institutioner. Föreläsning börjar med en historisk resa som är ägnad den höga tillitens förutsättningar och dess förankring i svensk kultur. Vilka är de moraliska logikerna och hur kommer de till uttryck i våra lagar, institutioner, sociala normer och praktiker? Därefter diskuteras de samtida trender som utgör ett hot mot detta samhällskontrakt utifrån nya data från undersökningar av det svenska tillståndet rörande tillit och trygghet. Föreläsare är professor **Lars Trägårdh**, historiker vid Uppsala universitet.
-
- L8** **Det ryska imperiet och tatarerna**
Ryssland är ett imperium med många olika folkgrupper, kulturer, språk och religioner. När tsardömet och Sovjetunionen försvagades och föll samman var minoriteternas kamp för självstyre en viktig faktor. Tatarerna är den största icke-ryska folkgruppen och har utmärkt sig för sin strävan efter självstyre. Kan den nationella frågan åter bli en ödesfråga för Ryssland i takt med att krigsinsatserna i Ukraina skärper spänningarna inom imperiet? Med fokus på tatarer och Tatarstan diskuterar Lena Jonson dessa frågor utifrån sin senaste bok *Volga och inre Ryssland*. **Lena Jonson** är docent i statskunskap och rysslandsforskare, tidigare forskare vid Utrikespolitiska Institutet och Chatham House i London, svenskt kulturråd i Moskva 2005–2009 och verksam vid OSCE i Tadjikistan.
-
- 11.45–12.45 **PARALLELLA SEMINARIER**
- L9** **Vid världens ände – sultanens sändebud och hans berättelse om 1700-talets Sverige**
Sommaren 1733 anlände det osmanska sändebudet Mehmed Said Efendi till Stockholm. Han var utsänd från dåtidens mäktigaste imperium, Osmanska riket, för att kräva tillbaka pengar som Karl XII lånat i samband med sin vistelse i Bender. I Suids reserapport beskrivs Sverige som ett fantastiskt land vid världens ände, befolkat av vänligt sinnade människor skyddade från omvärldens kriser och konflikter av isande nordanvindar. I detta föredrag diskuteras osmansk imperiepolitik och frågan om relationen mellan det kristna Europa och den muslimska världen. Frågan är varför Said är så positiv till Sverige? Föreläsare är docent **Joachim Östlund**, Lunds universitet.
-
- L10** **Våra historiska arkiv – en slumrande skatt**
Mindre än fem procent av vår gemensamma arkivskatt finns idag digitalt tillgängliga. Ändå ökar användandet av just dessa elektroniska bilder år efter år medan användningen av övriga 95 % minskar stadigt – trots att de i stor utsträckning innehåller information som kompletterar det man hittar digitalt. I framtiden riskerar de analoga arkiven att bli liggande helt oanvända. Detta är bakgrunden till boken *Våra historiska arkiv – en slumrande skatt* som utkom 2022. Den behandlar det vida arkivfältet med stark tonvikt på det forskningsmaterial som ignoreras. Fil.dr **Claes Westling** är 1:e arkivarie vid Riksarkivet, med nära 40 års erfarenhet av arkivforskning.
-

L11**Sveriges långa historia – människor, makt och gudar under 14 000 år**

De senaste årens arkeologiska och historiska forskning ger en helt ny och engagerande bild av vår historia. Migrationer, kolonisationsprojekt, träluppror och bronsåldersriken, handelsvälden och stora slag lyfts ur mörkret. Nu kan en sammanhängande social, ekonomisk och politisk historia presenteras där vi får en verklig förståelse för historiens drivkrafter och hur de verkar från forntid till idag. Enskilda människoöden varvas med rikens uppgångar och fall. Möt renjägarkvinnan på skånska tundran, tonårsflickan som offras av stenåldersbönderna och sveaköpmännen som tar sig hela vägen till Bagdad. **Jonathan Lindström**, arkeolog och författare till bl.a. *Alla tiders sex*, *Biskopen och korståget 1206* och *Bronsåldersmordet*, föreläser.

L12**Folkmord och propaganda – hur förövarne gör reklam för folkmord**

I ett folkmord mördas människor för att förövarna anser dem tillhöra en kategori som saknar rätt att leva. I politik och media får uppgifter om offertal och förövarrollen stor uppmärksamhet. Men folkmordsforskarens uppgift är långt mer mångfasetterad och djuplodande. Frågan vad som får människor att begå illgärningar som ligger långt utanför normala normer för mänskligt umgänge kräver en vidare och djupare analysram. I föreläsningen kommer tre sådana analytiska faktorer att diskuteras och exemplifieras. Utgångspunkten är propaganda, som hjälper till att legitimera folkmorden, mobilisera människor för saken och lägga det till rätta när illdåden har utförts. Framgångsrik propaganda av detta slag lever inte enbart på tekniska möjligheter som bara det moderna samhället har gett, utan också på mer tidlösa faktorer, som ideologi och kultur. Dessa relationer kommer också att analyseras med exempel ur folkmordshistorien. Föreläsare är professor em. **Klas-Göran Karlsson**, Lunds universitet, vars forskning särskilt inriktar sig på östeuropeisk historia samt folkmord och brott mot mänskligheten.

12.45–14.15

LUNCH

14.15–15.15

PARALLELLA SEMINARIER**L13****Hur Östdanmark blev Sydsverige**

Med Roskildefreden 1658 överfördes de gamla östdanska landskapen till Sverige. Men blev de svenska för det? Och i så fall, i vilken mening? Vad innebar det att byta tillhörighet i 1600-talets Europa, där alla stater var lapptäckten av områden med olika ställning? Nyare forskning har visat en komplex bild, bortom enkla föreställningar om en snabb ”försvenskning”. På många sätt blev Skåne mer skånskt än det varit i Danmark. Och en del av det svenska riket blev det faktiskt först 1683. Föreläsare är professor em. **Harald Gustafsson** vid Lunds universitet, författare till bl.a. *Nordens historia* och *Skåne i Danmark*.

L14**Historieämnet på andra sidan Sundet – en jämförelse mellan dansk och svensk historieundervisning****Arrangör:**

Historielärarnas förening

Seminarier har ett historiedidaktiskt fokus och handlar om vad det innebär att vara kunnig i historia enligt kursplan och examinationssystem i respektive land. Vilka likheter och skillnader finns när det gäller vad eleverna ska lära sig? Vilka förmågor ska de utveckla, och vilka krav ställs på dem? Hur kan likheter och skillnader mellan dansk och svensk historieundervisning förstås utifrån ett bredare historiekulturellt perspektiv? I jämförelserna används exempel från historieundervisning om 1600- och 1700-talen samt om andra världskriget. I sessionen deltar historielärarna **Axel Hultman**, **Niels Nøddebo Petersen**, **Mirela Redzic** och **Marianne Sjöland**, verksamma vid skolor i Köpenhamn och i olika orter i Skåne samt medlemmar av styrelserna för den svenska respektive danska historieläraryrket.

L15**Judarnas historia i Sverige**

Judar har fått bo permanent i Sverige sedan 1770-talet utan att behöva konvertera till kristendomen, även om det länge fanns många restriktioner. Den förhållandevis lilla befolkningsgruppen har alltid varit heterogen med stora socioekonomiska, kulturella och religiösa skillnader. Integrationen har dock i stort sett varit mycket lyckad och många enskilda judar har gjort betydande insatser i svenskt samhällsliv och även skapat företeelser som vi anser vara typiskt ”svenska”. Judiska församlingar och andra organisationer har etablerats och decennierna kring sekelskiftet 1900 fanns bland annat en förhållandevis stor judisk koloni i Lund. Fil.dr **Carl Henrik Carlsson**, Uppsala, föreläser utifrån sitt översiktsverk *Judarnas historia i Sverige*, som nominerades till såväl Augustpriset som Stora fackbokspriset.

L16**Vattenvarelsernas kulturhistoria**

Vi människor har i alla tider fascinerats av vad som döljer sig under vattenytan. I hav och sjöar har vi sökt föda och rikedomar. Samtidigt har många av de djur som lever där förblivit märkligt främmande, trots naturforskarnas alla ansträngningar. I myt och lärda texter har haven genom seklen befolkats med förföriska sjöjungfrur och ofattbart stora monster. I detta föredrag belyser **Jakob Christensson**, docent i idé- och lärdomshistoria och mottagare av Stora fackbokspriset 2021, hur det marina djurlivet har betraktats i västerlandet från antiken till i dag. Det är en motsägelsefull historia som från människans sida rymmer ogrumlad fiskelycka, gastronomisk njutning, brutal exploatering, fruktan, förundran, snillrika spekulationer, förhastade slutsatser och pedantiskt taxonomiskt ordningssinne, men också stora skönhetsupplevelser och känslomässigt engagemang.

15.30–16.30**PARALLELLA SEMINARIER****L17****Regalskeppet *Äpplet* och vraken som skyddade Stockholm – Vaxholms maritima historia**

Vaxholm har sedan första hälften av 1500-talet varit ett strategiskt område i försvaret av Stockholm. Gamla Stans medeltida stadsmurar ansågs föråldrade när det gällde att stå emot fientliga örlogsfloetter utrustade med allt starkare artilleri. För att säkra staden skulle därför alla fartyg tvingas passera Vaxholms kastell. Gustav Vasa såg till att blockera andra sund och farleder med stora stenkistor och uttjänta örlogsskepp. Mellan åren 2019 och 2022 har flera av dessa sänkta skepp identifierats. Ett av de mest spektakulära som hittats är *Vasas* systemskepp regalskeppet *Äpplet*. Fyndet blev en världsnöhet! **Jim Hansson**, marinarkeolog verksam vid Vrak – Museum of Wrecks, berättar om hur och varför Vaxholms försvar anlagts och om de bortglömda örlogsskeppen där *Äpplet* är i fokus.

L18**Källor i skolans historieundervisning: mer än bara källkritik****Arrangör:**

Historielärarnas förening

Det finns ett stort intresse för källor i skolans historieundervisning. Det syns t.ex. i Skolverkets styrdokument, där källhantering sedan länge hålls fram som en viktig målsättning. Däremot är skälen till att eleverna ska arbeta med källor mindre tydligt angivna. I samhällsdebatten talas allmänt om vikten av källkritik i en digital tidsålder, vilket används emellanåt som argument för att träna källkritik inom ramen för historieämnet. Samtidigt är historikers användning av källor betydligt mer komplex än den klassiska källkritikens kriterier. När och hur kan källor ha en väsentlig funktion i historieundervisningen? Och när har de inte det? I en ny antologi utgiven av Historielärarnas förening belyses denna fråga. Redaktörerna **Joakim Wendell** och **Hans Olofsson**, lärare och verksamma vid Karlstad universitet, berättar. Den kommande skriften vänder sig inte bara till historielärare, utan också till andra – exempelvis i arkiv- och museivärlden – som vill förmedla kunskap om ”det förflutnas råmaterial”.

L19**Sveriges första kvinnliga jurister**

Idag är de kvinnliga juristerna i majoritet på landets juristutbildningar och inom flera juridiska yrken. Men hundra år tillbaka var situationen en helt annan. Kvinnor fick lov att läsa juridik på universiteten först på 1870-talet och även efter en avklarad examen var det svårt för dem att få arbete. Rättsväsendet var totalt mansdominerat och den dåvarande regeringsformen hindrade kvinnor från att inneha tjänster som exempelvis domare och professor. Vilka var de första kvinnliga juristerna i Sverige? Hur gick de till väga för att få arbeta med juridik trots att det nästan var omöjligt under det tidiga 1900-talet? **Elsa Trolle Önnerfors** är docent i rättshistoria vid Lunds universitet. Hon medverkar regelbundet som rätthistorisk expert i bl.a. SVT:s ”Fråga Lund” och P1:s ”Släktband”.

L20**Flykten över Öresund 1943 – tysk splittring, danskt motstånd, svenskt mottagande**

En av de nationalsocialistiska ledarnas viktigaste målsättningar var förintelsen av Europas judar. Några år in i andra världskriget tilltog pressen från Berlin på representanterna för den tyska ockupationen av Danmark. Juristen och politikern Werner Best, som innehade den högsta positionen, och diplomaten J. F. Duckwitz var av en annan mening. De förvarnade Danmarks judar och inledde hemliga förhandlingar med svenska myndighetspersoner. I oktober och november 1943 lyckades merparten av Danmarks drygt 7 000 judar fly över Öresund. I såväl Danmark som Sverige har denna händelse fått en viktig funktion i ländernas historieskrivning samtidigt som ”oktober 1943” ofta lyfts fram som en av få ljuspunkter i Förintelsens historia. Föreläsare är **Ulf Zander**, professor i historia vid Lunds universitet.

Flykten över Öresund, 1943

16.30–17.00

KAFFE

17.00–18.00

PARALLELLA SEMINARIER**L21****Boken i det medeltida Sverige**

Den nyutkomna antologin *Kodex* handlar om boken som kulturprodukt under medeltiden, då Sverige blev en del av den europeiska bildningsvärlden. Artiklarna är skrivna av ett tjugotal medeltidsforskare och tar ett helhetsgrepp om den medeltida boken: tillverkning och form, skrift och illuminationer, genrer och användning, utbyte och samlande av böcker. Två av författarna – latinisten fil.dr **Elin Andersson**, Kungliga biblioteket, och nordisten fil.dr **Ingela Hedström**, Riksarkivet – samtalar om den medeltida bokkulturen i Sverige, dess historiska betydelse och om vägen från handskrift till tryck.

L22**Forskningsfronten flyttas fram (2)**

Beijer-stipendiaterna, doktorander från historiska institutioner vid olika universitet och högskolor, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.

L23**Guldålderns deckare som kvinnohistoria**

Den moderna deckaren fick sin blomstring i Storbritannien under mellankrigstiden och i Sverige något senare. Många av de främsta författarna var kvinnor och trots att genren egentligen är eskapistisk har kvinnosaken då och då sin plats i intrigen. På så sätt blir också deckarna till en sorts kvinnohistoria. Här finns diskussioner om kvinnors rätt till utbildning och ett eget yrke, men också mer kontroversiella ämnen som rätten till sin egen sexualitet och till och med problem med abortlagstiftningen. I föredraget uppmärksammas verk av bl.a. Dorothy L. Sayers, Josephine Tey, Mavis Doriel Hay, Loulou Forsell, Maria Lang, Elsa Fejmert och Elisabet Kågerman. **Carina Burman** är författare och docent i litteraturvetenskap. Hon mottog 2022 priset till Stig Ramels minne. Bland hennes senaste böcker märks *Bellman. Biografen* (2019) och *Drottningar och pretender. Om guldålderns deckarförfattarinnor* (2023).

L24**Svenskarna som räddades från Stalins terror – om en bortglömd diplomatisk insats**

I historien är de kända som ”Kirunasvenskarna”, arbetare från Norrbotten som kring 1930 sökte lyckan i Sovjetunionen. Många var kommunister som ville delta i byggandet av det socialistiska framtidssamhället. Lyckan fann de dock knappast. Snart inleddes den mest våldsamma fasen av Stalins utrensningar. En del emigranter avrättades eller dog i fångläger, andra kunde resa hem tack vare svenska diplomaters insatser. Med hjälp av tidigare inte använda dokument i Riksarkivet berättar professor **Torbjörn Nilsson**, Södertörns högskola, om dessa öden. Även andra än kommunister behövde hjälp från svenska legationen. Änkor till inflyttade svenskar och ättlingar till sådana som bott länge i landet, svenskar i Baku som blivit kvar sedan Nobels fabrik övertagits av regimen – alla hade de svenska pass. Forskningen hade länge negligerat frågan då journalisten Kaa Eneberg väckte den i sina böcker. Den svenska legationens insatser har dock inte tidigare uppmärksammats.

19.00**MIDDAG PÅ GRAND HOTEL**

Söndag 9 oktober

UTFLYKTER

S1 11.00–13.00

Pris: 250 kr

Max 30 pers.

Lund till fots

Den som inte tidigare besökt denna tusenåriga stad får här tillfälle att under kunnig guidning bekanta sig med både dess kulturhistoriska centrum och en del med livet i Lund i modern tid. Turen börjar vid domkyrkan mitt i staden, vars lilla granne är Krognoshuset, Lunds äldsta profana byggnad. Strax intill finns den gamla universitetsbyggnaden med det vackra Lundagård och Akademiska föreningens pampiga borg liksom universitetsbiblioteket som utsetts till Sveriges vackraste byggnad. I närheten ligger det hus där Karl XII bodde under sin tid i Lund, en byggnad som Katedralskolan idag förfogar över. Här finns också Kulturen, museet med historiska hus från olika tider. Promenaden avslutas i domkyrkan där gruppen får en guidad visning.

S2 10.00–12.00

Pris: 250 kr

Max 30 pers.

”Mitt i mitt Lund”

Flanera med Magnus Bergsten – chefredaktör, styrelseledamot i Historiedagarna och Lundabo med stort intresse för stadens historia och arkitektur. Han tar oss med på en personlig vandring i de centrala delarna av staden. Under promenaden passerar vi byggnader som Brunius huset, Locus Peccatorum, Hökeriet och Gamla kirurgen. Och vi får veta var bland andra August Strindberg, Hilma af Klint, Elin Wägner och Jan-Öjvind Swahn bodde.

S3 12.15–13.15

Pris: 250 kr
(inkl. inträde)

Max 30 pers.

Skissernas museum

På Skissernas museum, grundat 1934, finns världens största samling av skisser, modeller och förlagor till svensk och internationell offentlig konst. Historiedagarnas deltagare får en rundtur med egen guide som presenterar museets fokusområden och berättar om de unika samlingarna. Dessa består av allt från nedklottrade blyertsskisser till flera meter höga gipsskulpturer. Förutom allt som skänkts av konstnärer genom åren, förvärvar museet aktivt ny konst för att kunna visa representativa exempel på den samtida offentliga konsten.

S4 9.00–12.30

Pris: 390 kr

Max 50 pers.

Lunch ingår ej
i turen.

Järnålderns Uppåkra

Under ledning av professorerna Mats Roslund och Torbjörn Ahlström, ansvariga för det nya stora utgrävningsprojektet, beger vi oss till Uppåkra för en visning av den arkeologiska utgrävningsplatsen. Högt på listan för projektet står hövdingahallen – Uppåkras maktcentrum – ett kanske 40 meter långt residenshus som var beläget på den högsta höjden. Tillbaka i Lund beger vi oss till Historiska museet, där de unika fynden från de utgrävningar som hittills gjorts förvaras. Det handlar om över 20 000 föremål, av guld, silver och brons, som berättar om avancerad metallurgi, hantverk och konstnärlig briljans.

Tomarps kungsgård

S5 9.00–15.00

Pris: 590 kr

Max 50 pers

I det skånska kavalleriets spår

Skåne var en gång hemvist för hälften av det svenska kavalleriet. De tre regementen som fanns här påverkade på många sätt samhället – de var stora arbetsgivare och kunder. En av de platser där det skånska kavalleriets höll övningar var Ljungbyhed, som blir exkursionens första stopp. Vi besöker det militärhistoriska museet, inrymt i den gamla husarmässen. Därefter går färden till Tomarps kungsgård, under lång tid boställe för regementscheferna och därmed regementets administrativa centrum. Efter lunch i de medeltida valven vidtar en rundtur, bl.a. genom det imponerande biblioteket, där vi får lära mer om kavallerihistorien genom utställningen och föredrag. Färdledare är militärhistorikern **Marco Smedberg**, en av författarna till *Det skånska kavalleriet – en kulturhistoria* som utkommer i år.

Torups slott

S6 9.00–16.00

Pris: 825 kr

Max 50 pers

I skånska slott och kojor

Många av slotten i Skåne vilar på grunden till gamla borgar, vilket är fallet med det vi ska besöka. Färden går till Torup, en av Nordens bäst bevarade 1500-talsborgar, belägen i ett stort bokskogsområde. Den nuvarande byggnaden uppfördes av storgodsägaren Görel Fadersdotter Sparre. Under 1800-talet rustades det förfallna slottet upp av familjen Coyet och fram till sin död 1941 drev Henriette Coyet, ”Skånes okrönte drottning”, här ett slags privat kulturcentrum. Visningen inkluderar det imponerande biblioteket, med skrifter av bl.a. Tycho Brahe, och paradvåningen. Denna inblick i livet *upstairs* följs sedan av ett besök i tillvaron *downstairs*, närmare bestämt i det närbelägna Statarmuseet som invigdes 50 år efter statarsystemets upphörande. Efter lunch i Orangeriet och, för den som vill, en promenad längs ”statarspåret” genom bokskogen följer en guidad rundvandring i museet. Här presenteras statarfamiljernas liv med hjälp rekonstruerade bostads- och uthusmiljöer. Förutom utställningar finns här också ett arbetarbiblioteksmuseum.

Praktiska upplysningar

Lokaler

Invigningen och seminarier äger rum i Stadshallen, Stortorget 9 och Katedralskolan, Stora södergatan 22 samt ett seminarium som äger rum i Domkyrkan (F9). Hotellen ligger med olika avstånd från Stadshallen de flesta med gångavstånd och något med kortare bussavstånd.

Registrering och kansli

Registreringen till Historiedagarna äger rum i entrén till Stadshallen och öppnar fredagen den 6 oktober kl. 09:00. Disken är bemannad under konferensdagarna.

Utställning

Bokförlag presenterar aktuella böcker i Stadshallens entré, där även kaffet serveras.

Konferensavgifter

Två dagars föreläsningar och seminarier kostar 3 000 kr (2 400 kr exklusive moms) och 2 375 kr (1 900 kr exklusive moms) för studerande. Lördagens middag bokas separat till ett specialpris på 750 kr (600 kr exklusive moms). Avgifter tillkommer för söndagens utflykter. Övriga priser i programmet är angivna inklusive moms.

De svenska historiedagarna

De svenska historiedagarna är en ideell förening med syfte att skapa årligen återkommande tillfällen för kontakter mellan historiker, historielärare, företrädare för arkiv och bibliotek, m.m. samt en historieintresserad allmänhet. De första historiedagarna ägde rum på Örebro slott den 14–16 oktober 1994 efter en upptaktskonferens i stora Börssalen i Stockholm 1993.

Medlemmar 2023

Arboga Bokskrivare AB, Axess Publishing AB, Bokförlaget Natur & Kultur, Bonnier Publications, Carlssons Bokförlag, Centrum för näringslivshistoria, Dialogos Förlag, eddy.se, Forum för levande historia, Gleerups Utbildning AB, Historielärarnas Förening, Historiska Media, Ingenjörfirman Rolf Insulander AB, Karolinska förbundet, Katedralskolan i Lund, Klackenbergs Böcker & Papper, Liber AB, Lärarnas Riksförbund, Nordic Academic Press, Norstedts Förlag, Nättidningen Svensk Historia, Pro Memoria, Ridarhuset, Santérus Förlag, Statens historiska museer, Sten Westerberg & Co AB, Studentlitteratur, Svensk Mediehistorisk Förening, Svenska arkivförbundet, Svenska Historiska Föreningen, Svenska Humanistiska Förbundet, Sveriges Hembygdsförbund samt TAM Arkiv.

Måltider

Lunch, kaffe och kvällsmingel den 6 oktober, samt kaffe och lunch den 7 oktober ingår i konferensavgiften och serveras mot uppvisande av namnbricka. Luncher och kvällsmingel äger rum på AF-borgen, Sandgatan 2. Din namnbricka är ett kvitto på din betalning. Lördagsmiddagen på Grand Hotell är även i år ett tillval.

Hotell

Elite Hotel Ideon
Scheelevägen 27

Grand Hotel
Bantorget 1

Scandic Star
Glimmervägen 5

Hotel Lundia
Knut den stores gata 2

Bishop Arms Hotel
Sankt Petri kyrkogata 7

Hotel Nordic Lund BW+
Ö:a Mårtensgatan 5

Se karta på baksidan...

Erbjudandet att anmäla fyra personer från samma arbetsplats samtidigt, men endast betala för tre, gäller även i år.

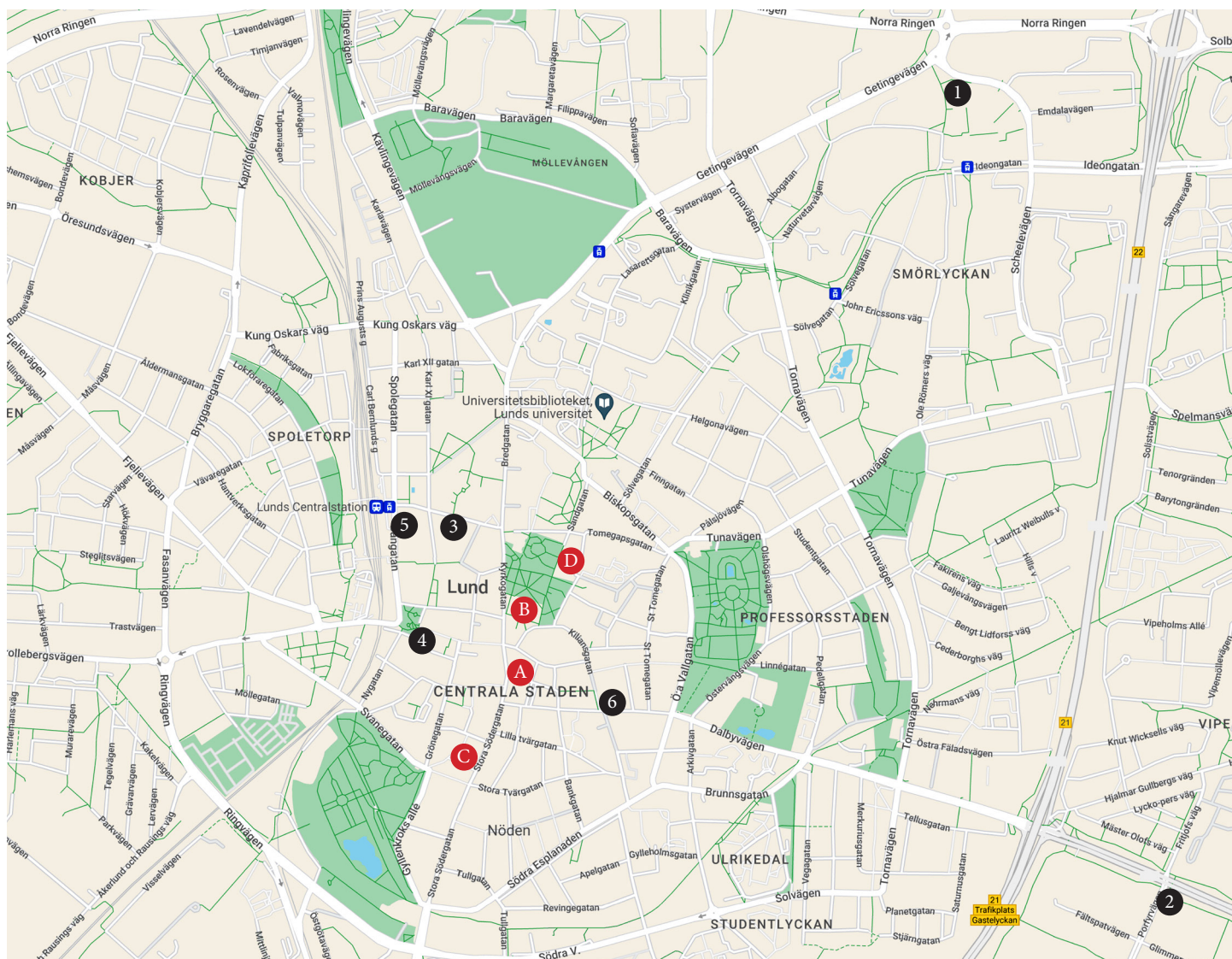
Styrelse

Kjell Blücker (ordförande), förlagsschef Lena Amurén (vice ordförande), chefredaktör Magnus Bergsten, fil.dr museichef Malin Grundberg, fil.dr Lars-Erik Hansen, professor Hans Albin Larsson, museipedagog Petter Ljunggren, fil.dr Lena Milton, professor Torbjörn Nilsson, docent Annika Sandén, adjunkt och förstelärare Antonio Serra samt tidigare bokklubbschef Annika Törnquist.

Kontakt

Cilla Edgren
Telefon: 0703 27 20 80

De svenska historiedagarna
Box 5243, 102 45 Stockholm
info@dsh.se
www.dsh.se

SAMLINGSPLATSER

- A** Stadshallen
Stortorget 9
- B** Domkyrkan
Kyrkogatan 6

- C** Katedralsskolan
Stora Södergatan 22
- D** AF-borgen
Sandgatan 2

HOTELL

- 1** Elite Hotel Ideon
Scheelevägen 27
- 2** Scandic Star
Glimmervägen 5
- 3** Bishop Arms Hotel
Sankt Petri kyrkogata 7
- 4** Grand Hotel
Bantorget 1
- 5** Hotel Lundia
Knut den stores gata 2
- 6** Hotel Nordic Lund BW+
Ö:a Märtensgatan 5

 *De Svenska
Historiedagarna*

www.dsh.se